

George Orwell 1984 című regényének értelmezése

A XXI. századba érve az Egyesült Államokat, majd onnan kiindulva az egész világot megfertőzte a valóságshow-k tömkelege. Ha megfigyeljük, minden reality-show nagy hasonlóságot mutat G. Orwell 1984 című utópiájával. És vajon belegondoltunk-e már abba, hogy a Big brother show miért éppen a Nagy Testvér nevet kapta...

Az utópia nem más, mint egy, az adott korban megvalósíthatatlannak tűnő jövő képe. Orwell itt ábrázolt utópiája egy izgalmas világot tár elénk: egy erőteljes képet ad a XX. század végén erős szocialista jellegű Angliából, amit a történelem folyamán Óceánia bekebelezett. A társadalom tagolt, a rétegek közti különbségek elnagyoltak. Az értelmiségi rétegek teljes felügyelés megvalósult: a városok értelmiségiek -, azaz a város minisztériumaiban dolgozók, - által lakott területeken teleképek vannak felszerelve. Ezen eszközök megtalálhatóak az utcákon, a munkahelyeken, sőt, még a lakásokban is. A telekép egy falba épített eszköz volt, amit soha nem lehetett kikapcsolni, csak a lehalkítására volt lehetőség. Ezek mellett egy „másodlagos” funkciója is volt az eszközöknek, ugyanis minden közterületről, szobáról, munkahelyről élőképpel és hanggal szolgált a nap huszonnégy órájában a Gondolatrendőrségnek. Eközben a telekép folyamatos adást sugárzott, természetesen a hatalmon lévő Párt adását, melynek primer célja a tömeg agy mosása volt. Eme eszköz miatt egy őszinte társadalmat hozott létre az állam, de ez az őszinteség sok, más, erélyesebb tulajdonságot tüntetett el, például a szabad gondolkodást és az érzelmeket. Amit ezek után biztosan állíthatunk, hogy Orwell regényét inkább az ellenutópia (disztópia) műfajába sorolhatjuk.

Főhősünk, Winston Smith, rögtön kitűnik e szürke társadalomból: érzései őszinték, tiszták, és gondolkodás módja is ráérez rögtön a rendszer hibáira. Winston alakja sokkal inkább illel bele napjaink világába, mint a szocialista agy mosásba. Smith érzőként, gondolkodóként él a gépek közt, ahogy O'Brien fogalmazná ő volt az „Utolsó ember”. Azonban új gondolatait, érzéseit nem oszthatta meg a külvilággal, mivel aki kilógott a rendszerből és új gondolatai voltak, azokat elgőzösítették, vagyis eltüntették a rendszerből.

Winston életében nem csak az eltérő gondolkodása miatt volt kívülálló, hanem érzelmei miatt is. A regény egy igen fontos mozgatórugóját képezi Winston életének szerelmi szála.

Winston és Julia viszonya az ellenség-képből alakul át fokozatosan szerelemmé. Kettejük életét azonban nehezen lehetett összeegyeztetni az őket körülvevő világgal: a városon belül még szót se válthattak egymással igazán, mivel már azzal is felkeltették volna a Gondolatrendőrség figyelmét, telekép-mentes övezetek pedig nem igen voltak az irodákban dolgozók kerületeiben. Eleinte találkozásuk színhelyét városon kívüli rétek, erdők jelentették, amiket maximum bepoloskáltak, így csendben tulajdonképpen bármit megtehettek. A találkozók helyszínén Smith változtatott, kezdetben a proli-negyedben található régiségbolt padlásán rejlő kiadó lakás nyújtott számukra menedéket a teleképek áradata elől. Winston pontosan tudta, hogy e lépéseik szintén gyanúsak lehetnek, mivel nem nagyon volt engedélyezve a prolik és a párttagok közti kapcsolatteremtés.

Visszatérve a már említett társadalomképhez, az Angszoc, ahogy saját nyelvükön mondták, a szocialista állam társadalmi változását akadályozták meg a Párt törvényei. Mint ahogy Goldstein könyvében is le volt írva, a társadalom három nagy rétegre oszlik, és mindegyiknek saját célja van.

A hatalmon levő felső réteg állandó célja a saját hatalmának megtartása volt. A középső réteg - jelen esetünkben az értelmiségiek - célja minden szocialista berendezkedésben a helycsere volt a felső réteggel. Ez az, amit a Párt törvényeivel szabályozni tudott. Az alsó réteg ezekbe a harcokba nem nagyon szólt bele, viszont ha az elégedetlenség nagyra nőtt, akkor megpróbálták felülkerekedni és egy vezető nélküli államot megalkotni. Mint már említettem az Angszoc berendezkedés a középső réteg szabályozására épült, illetve arra, hogy a tudatlan proletár réteg a törvényen kívül állt: rájuk nem vonatkoztak a teleképek, életüket nem figyelték. Ezek fő eszköze az agy mosás volt, amit tulajdonképpen burkoltan ki is mutatott a párt jelszavában: „A TUDATLANSÁG: ERŐ”.

Foglalkozunk egy kicsit a regény nyelviségével, ugyanis Orwell egy új nyelvet alkotott, amit saját nyelvén újbeszélnek nevezett el. A nyelv letisztult, nem voltak szinonimák, a főneveket, mellékneveket, és néha az igéket is ugyanaz a szó jelölte. A pozitív jelentésű szavak ellentétét is megszüntette, például a „jó” ellentéte már nem a „rossz” volt, hanem a „nemjó”. A fokozás szintén csak a nyelv bonyolódására volt jó, ezért a csak minőségileg különböző melléknevek esetében csak egy marad meg. Térjünk vissza a „jó” példákra. a hasonló, de minőségben más jelzők, mint például a „kitűnő”, megszűnnek, helyébe a „plusz”

prefixum, erősebb fokozás érdekében pedig a „duplapius” prefixumot alkalmazza. A tiltott gondolkodásra bevezettek egy mindent eláruló szót, ami jellemzi tulajdonképpen a totális diktatúra jellemét, a gondolatbűnt. Bárki, aki nem a Párt elvét vallotta az gondolatbűnt követett el. Ebben az esetben a Gondolatrendőrség lépett, és a Szeretet- Minisztériumban megtorlásra számíthatott a „bűnöző”.

A társadalom egy érdekes vonulatát képzik a múlt hamisításáról szóló jelenetek... ahhoz ugyanis, hogy teljes legyen az agy mosás, szükség volt a megtörtént dolgokat átformálni, ha éppen ellenkezett az „aznapi igazsággal”. Erről szólt Winston munkája is. Cikkeket kellett átírnia a hozzátett adatok fényében. Végig az ő keze alatt futott minden hazugság... nagyon sokat fogalmazott meg ő maga...

A társadalmi másik fontos része a vallás, amit a műben szintén a Párthoz kellett fűzni. A párt által megszabott napirendben folytak a dolgok: minden nap volt Két Perc Gyűlés, ahova leültették a tömeget, és a telekép idegesítő, visító hangot hallatott, miközben az aktuális ellenségek képei tűntek fel. A videó anyaga nap mint nap más volt, de az ellenségek mindig ugyanazok: a Lázadók vezetője: Goldstein, illetve az az ország, amelyikkel épp hadban állat Óceánia... Jelen esetünkben Euráziával. Az állam legnagyobb ünnepe a Gyűlés hete. Regényünk ezen jeles hét előkészületeit, illetve magát a hetet mutatja meg. A Gyűlés hete azonban érdekesen jelent meg: kiderül ugyanis, hogy az, akivel Óceánia hadban áll, az nem az általuk ismert Eurázsia volt, hanem Kelet Ázsia.

Goldstein, a lázadók vezére régen a belső párt tagja volt. Nem tisztázott okból lázadt fel, bíróság elé vitték, elítélték, mégis meg tudott szökni. Azóta bujkálva él, és híres könyvét a világon a Testvériség -, egy lehet, hogy fiktív mozgalom - terjesztette. Goldstein könyvét igazából a Belső Párt írta. Senki se tudja megmondani, hogy élt-e valaha Goldstein, illetve, hogy ő írta-e a könyvet, amiben azok az összefüggések voltak összefoglalva, amiket minden párttag tudott, és a Párt jelszavában foglaltak össze:

A HÁBORÚ: BÉKE

A SZABADSÁG: SZOLGASÁG

A TUDATLANSÁG: ERŐ.

Az úgynevezett Goldstein-i elméletek gyártói közt ott volt O'Brien is, aki a Gondolatrendőrségen dolgozott... Beépítette ember volt, hét éve figyelve Smith minden lépését.

Történetünk igazi fordulópontját az képezte, mikor a régiségbolt padlására beköszöntött a Gondolatrendőrség, mivel az egyik kép mögött telekép volt, így ott is meg tudták figyelni őket. Ezek után Smith a Szeretet- Minisztérium vendégszeretét élvezte hosszú ideig. Ekkor találkozott újra O'Brien-nel. Kettejük beszélgetéséből sok minden kiderült. Megtudta Smith, hogy a Szeretet- Minisztériumban nem halunk meg rögtön, kiváltképp, ha Winston Smith-nek hívják az embert. Az embert nem csak megölni szokták oda vinni, hanem a halál előtt még megtörik ellenállását. Több hónapon át tartó kínzások árán O'Brien elérte, hogy gondolatai a Pártéval megegyezzenek, de Julia iránt érzett szerelmét nem tudták kitörölni. Ekkor O'Brien elvitte őt a százegyenes szobába.

Odabent minden embert a legnagyobb félelme várta... nem volt ez máshogy Smith-szel se. A teremben egy kalitka volt, rostéllyal, mintha egy vívó álarc lenne. Patkányok voltak benne. Winston irtózott a patkányoktól. És a kínzás - értelemszerűen - sikeres volt... addig húzta-vonta a kalitka kinyitását, míg nem kívánta Winston inkább Julia fejére a kalitkát. Ezzel kínzásai végére értünk, kiengedték, de elmagyarázták neki: aki bejutott a Szeretet-Minisztériumba, az kijuthat élve, de biztos számára a közeli halál.

Winston a vallatások alatt rájött a duplagondol, azaz a párt főelméletének gondolatmenetére. „Ha akarnék, úgy lebegnék a padló fölött, mint a szappanbuborék” - mondta O'Brien. Winston ezt is megfejtette. „Ha ő azt *gondolja*, hogy a padló fölött lebeg, s ha én ugyanakkor azt *gondolom*, hogy látom őt lebegni, akkor a dolog megtörtént.”

Utána: ” A vádlottak padján ült a nyilvános tárgyaláson, mindent bevallott, mindenkit bevádolt. A fehér csempés folyosón lépkedett, olyan érzéssel, hogy napsütésben sétál, s fegyveres őr haladt a háta mögött. A régóta remélt golyó az agyába hatolt.”

És a záró képben megtörténik a teljes beolvadása a rendszerbe. Miután lelövik, ránéz a Nagy Testvér képére, és szeretettel a szívében távozik a világunkról.

Összegezve, minden utópiának és disztópiának vannak előnyei, hátrányai. A hatalom befolyásolhatja a múltat, de csak akkor, ha a nép hisz neki. Ezért lehet kettő meg kettő öt, de

ha a párt holnaptól hármát mond, akkor három. De csak akkor lehet négy, ha az ember szabadon gondolkodhat. És a Párt megfogalmazása illik ide a legjobban miszerint a Tudatlanságban rejlik az erő.

Róka Gábor 12.B